

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทในชีวิตประจำวันของชายและหญิงของชนเผ่าลีซอบ้านแปกแซม หมู่ 6 ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ครัวเรือนเป้าหมาย การสัมภาษณ์รอบแรกใช้ล่ามแปลภาษาลีซอ ร่วมด้วยจำนวน 1 คน รอบที่สอง ใช้ล่ามร่วมกันจำนวน 3 คน จำนวน 1 ครั้ง รอบที่สาม เป็นการจัดเวทีรวมทั้งผู้นำและตัวแทนครัวเรือนเป้าหมาย เพื่อนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันก่อนนำมาสรุป

การวิจัย แบ่งเป็นการศึกษาบทบาทชายและหญิงในชีวิตประจำวันของชนเผ่าลีซอบ้านแปกแซม โดยแบ่งได้เป็นสองระยะ คือ ก่อนและหลังการจัดตั้งสถานีสาธิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมตามพระราชดำริบ้านแปกแซม ซึ่งผลการวิจัยแบ่งออกทั้งหมด 5 ส่วนคือ

บทบาทด้านครอบครัว ในอดีตผู้หญิงมีหน้าที่และมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรหลานตลอดถึงเรื่องภายในครัวเรือน ปัจจุบันมีการช่วยเหลือทั้งสองฝ่ายผลัดเปลี่ยนกันตามสภาวะเหตุการณ์ผู้ชายไปทำงาน หน้าที่ต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิง และหากผู้หญิงออกไปทำงานผู้ชายสามารถทำหน้าที่แทนได้

บทบาทด้านเศรษฐกิจ ในอดีตเนื่องจากการเดินทางสัญจรไม่สะดวก ผู้ชายมีหน้าที่ออกไปทำงาน รับจ้างเพื่อหารายได้มาสู่ครอบครัวบางครั้งต้องออกไปรับจ้างระหว่างหมู่บ้านระยะทางไกล ผู้หญิงต้องทำหน้าที่ในบ้านทุกอย่าง เช่น เลี้ยงดูบุตรหลาน ดูแลผู้สูงอายุ นั่งข้าว ทำอาหาร จัดวางอาหารบนโต๊ะอาหาร ทำความสะอาดบ้าน ซักเสื้อผ้า ตลอดถึงการเก็บกวาดทำความสะอาดที่นอนของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น แต่ปัจจุบันมีแหล่งจ้างงานอยู่ใกล้หมู่บ้าน หน้าที่จึงปรับเปลี่ยนไป เพราะมีการจ้างแรงงานทั้งผู้หญิงและผู้ชาย หน้าที่ภายในครอบครัวจากเดิมที่กำหนดให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำ เปลี่ยนมาทำหน้าที่ทดแทนกันได้แทบทุกด้าน ยกเว้นเรื่องการปกครอง การรักษาความปลอดภัย และด้านพิธีกรรมของศาสนาที่ยังกำหนดให้ผู้ชายเป็นผู้ทำหน้าที่เท่านั้น

บทบาทด้านสังคมในชุมชน ยังคงเป็นหน้าที่ของผู้ชายเสียเป็นส่วนใหญ่ เพราะสังคมของชนเผ่าลีซอยังให้ความสำคัญและเชื่อถือว่าผู้ชายต้องเป็นผู้นำแทบทุกด้าน การพัฒนาหมู่บ้าน การกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ผู้ชายเป็นผู้ดำเนินการทั้งภายในและนอกชุมชน

บทบาทด้านศาสนาวัฒนธรรมความเชื่อ ยังคงไว้วางใจให้ผู้ชายตัดสินใจเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีการปรึกษาหารือกันภายในครอบครัวมากขึ้น โดยต้องอาศัยความเห็นชอบของสมาชิกในครอบครัวแล้วจึงมอบหมายให้ฝ่ายผู้ชายดำเนินการตามขั้นตอนของประเพณีนั้น ๆ

สถานีสาริตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมตามพระราชดำริบ้านแปกแชน มีส่วนทำให้บทบาทของผู้ชายและผู้หญิงเผ่าลีซอบ้านแปกแชนที่มีโอกาสเข้ามารับจ้างเพื่อรายได้ของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป โดยทั้งหญิงและชาย ถูกกำหนดให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่เจ้าหน้าที่ของสถานีฯ มอบหมายให้ตามความเหมาะสมกับประเภทงาน สำหรับงานหนัก เช่น การแบกหามที่ต้องใช้กำลังมาก และงานชุดที่ต้องใช้อุปกรณ์เครื่องมือมีน้ำหนักมาก เป็นหน้าที่ของผู้ชาย ส่วนงานเบา เช่น การดายหญ้า รดน้ำ ปลูกผัก หรือเพาะต้นกล้าเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ปัจจุบันชาวบ้านยอมรับว่าสถานีสาริตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมตามพระราชดำริบ้านแปกแชนเป็นแหล่งรายได้หลักของชาวบ้าน และยังเป็นสถานที่ศึกษาเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การเพาะปลูก การดูแลผลผลิตทางการเกษตร การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการบรรจุหีบห่อก่อนการขนส่ง เป็นต้น ในขณะเดียวกันชาวบ้านเริ่มมีทักษะการเรียนรู้จากการปฏิบัติและนำกลับมาใช้ในชีวิตประจำวันภายในครัวเรือนมากขึ้น ตลอดถึงการได้รับการสนับสนุนดูแลสุขภาพอนามัยอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ชาวบ้านเริ่มมีความผูกพันกับสถานีสาริตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมตามพระราชดำริ เพิ่มมากขึ้น

The purpose of this qualitative research was to investigate daily role of Lisu male and female of Baan Paekzam, Moo six, Piang Luang sub-district, Wiang Haeng district, Chiang mai province. Data were collected by interviewing target families with the assistance of a Lisu interpreter at the first time and 3 interpreters at the second time. The third interview was conducted by holding a forum discussing participated by village leaders and a representative of each target family.

The gender role was investigated based on before and after the establishment of the demonstration station and knowledge transfer on agriculture, forestry and environment at Baan Paekzam. Results of the study showed the following.

The results of this research according to the interviews can be summarized that Lisu's gender role in daily life at Ban Paekzam can be separated into two periods according to their duty performances which can be categorized into five groups as follows; Regarding the family aspect, women had roles and responsibilities in bringing up their children, including the domestic affairs solely in the past. However, nowadays men and women take turn and assist one another to do family works according to the situations. If men have to work outside, domestic works are handled by women. In a similar way, if women are out to work, men can be responsible for domestic chores likewise.

Regarding the economic aspect, in the past, men had to go out to work outside home due to the limitation and inconvenience about the commute. Men had to bear the responsibility to go out to earn for the living for their families. Sometimes they had to travel a very long distance to work so women had to stay home and do home chores. But nowadays

working places are not that far and sometimes near their village, economic duties are therefore changing since the employers provide works for both men and female labors. Duties and works in the family now consequently depend on who is employed to work outside, so the other can do family works as a replacement at home.

Regarding the social aspect in the community, leadership is still belonging to men. Lisu society still respects and believes that men must be leaders in every aspect, i.e. making a development, setting up rules and regulations. Men had responsibilities to make decision and run the whole process, both inside and outside the community.

Regarding religions, beliefs, and cultural aspects, the Lisu still trust and give authority to men to decide in most situations. At present, there have been more discussions within the families which therefore women's point of views are also listened and considered. However, men have to decide and run further steps according to the culture of the community.

Regarding the demonstration station and transferring knowledge in agriculture, forestry, and environment according to the Royal initiative Ban Paekzam people in the community accept that it is the main economic source of them to work to earn for their living of their families. It is also where techniques of different knowledge such as planting, harvesting, packaging before transportation are taught and learned. People in the community started acquiring skills and bring them back more to use in their every day life. People are advised and supported to look after their health regularly. They also started to feel increasingly connected and feel close to the station